

نقش ممیزی الگوهای ارتباطی خانواده و صفات تاریک شخصیت در تشخیص اعتیاد به تلفن همراه

در دانش آموزان

عطیه مرزی فر^۱

۱. کارشناس ارشد روانشناسی شخصیت، گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، تهران ایران. (نویسنده مسئول).

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره پنجم، شماره چهل و سوم، اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۹، صفحات ۱۲-۱

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش ممیزی الگوهای ارتباطی خانواده و صفات تاریک شخصیت در تشخیص اعتیاد به تلفن همراه در دانش‌آموزان بود. طرح پژوهش، تابع تشخیص دوگروهی بود. جامعه موردبررسی دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر تهران در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بودند. به این منظور تعداد ۳۰ دانش‌آموز دارای اعتیاد به تلفن همراه و ۳۰ نفر بدون اعتیاد به تلفن همراه به شیوه در دسترس انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های تجدیدنظر شده الگوهای ارتباطی خانواده ریچی و فیتزپاتریک (۱۹۹۰)، صفات تاریک شخصیت جانسون و ویستر (۲۰۱۰) و اعتیاد به تلفن همراه سواری (۱۳۹۳) پاسخ دادند. داده‌های گردآوری شده با آزمون تحلیل تشخیص تجزیه و تحلیل شد. نتایج تحلیل ممیزی نشان داد که با کمک الگوهای ارتباطی خانواده و صفات تاریک شخصیت می‌توان اعتیاد به تلفن همراه را پیش‌بینی کرد. تحلیل ممیزی توانست با ۹۵ درصد پیش‌بینی صحیح دانش‌آموزان دختر را به دو گروه با و بدون اعتیاد به تلفن همراه طبقه‌بندی نماید. نتایج این پژوهش نشان‌دهنده اهمیت این متغیرها در امکان تمایز گذاری بین دانش‌آموزان با و بدون اعتیاد به تلفن همراه بوده و لذا می‌توان از این متغیرها در بحث پیشگیری از رفتارهای آسیب‌زا از ناشی از تلفن همراه توسط مشاوران و روانشناسان استفاده کرد.

واژه‌های کلیدی: الگوهای ارتباطی خانواده، صفات تاریک شخصیت، اعتیاد به تلفن همراه.

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره پنجم، شماره چهل و سوم، اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۹

مقدمه

اعتیاد به تلفن همراه به‌عنوان یک پدیده رفتاری که اشاره به استفاده افراطی است تلفن همراه اشاره دارد که موجب «سندرم وابستگی»^۱ در فرد می‌شود و از آن به‌عنوان یک مشکل رفتاری یاد می‌شود (دی-سولا، تالدو، روبیو و دی فونسکا،^۲ ۲۰۱۷). استفاده افراطی از تلفن همراه می‌تواند باعث اعتیاد به موبایل شود (زیونوسکا، کارلسون، کارلسون، هریس و هریس،^۳ ۲۰۱۹). اعتیاد به تلفن همراه از جمله مشکلات رفتاری هستند که می‌توانند زمینه مشکلات روان‌شناختی و اجتماعی در کاربران آن شود (برایلووسکایا، روهمن، بیرهوف، اسپچلاک و مارگراف،^۴ ۲۰۱۹). یکی از عوامل مؤثر بر گرایش افراطی به‌سوی استفاده از تلفن همراه می‌تواند الگوهای ارتباطی خانواده^۵ باشد. منظور از الگوهای ارتباطی خانواده، چگونگی تعامل بین اعضای خانواده برای رسیدن به عقاید مشترک و نحوه اتخاذ تصمیمات توسط خانواده است. بر اساس نظریه الگوهای ارتباطی کوثرنر و فیتزپاتریک، مفهوم الگوهای ارتباطی خانواده به چگونگی ارتباط اعضای خانواده با یکدیگر و اینکه افراد خانواده چگونه ارتباطات خانوادگی را معنا می‌کنند اشاره دارد که داری دو بعد زیربنایی جهت‌گیری هم‌نواپی و جهت‌گیری گفت‌و شنود است. جهت‌گیری گفت‌و شنود این است که خانواده‌ها تا چه حد شرایطی را به وجود می‌آورند که در آن همه اعضای خانواده به شرکت آزادانه و راحت در تعامل، بحث و تبادل نظر درباره طیف وسیعی از موضوعات تشویق شوند و جهت‌گیری هم‌نواپی به این معناست که ارتباطات خانواده تا چه حد بر شرایط همسان بودن نگرش‌ها، ارزش‌ها و عقاید تأکید دارند (کوثرنر و فیتزپاتریک،^۶ ۲۰۰۲؛ به نقل از نمازی و سهرابی شگفتی،^۷ ۱۳۹۷). افزون بر الگوهای ارتباطی خانواده، عامل مهمی دیگری که در اعتیاد به تلفن همراه نقش مهمی دارد، صفات شخصیت است (رولرو، دانیهل و تارتاگلیا،^۸ ۲۰۱۹).

صفات تاریک شخصیت شامل سه بُعد فریبگر^۹، جامعه‌ستیزی^{۱۰} و خودشیفتگی^{۱۱} می‌باشند که به‌عنوان مجموعه صفاتی تعریف شده‌اند که منعکس‌کننده خصوصیات شخصیتی بد به شمار می‌روند. این صفات به‌عنوان تمایل به رفتارهای فریبکارانه و اعمال کنترل بر دیگران (ماکیاولیسم)، احساس محق بودن و احساس برتری نسبت به دیگران (خودشیفتگی) و فقدان همدلی و تکانشی بودن (جامعه‌ستیزی) تعریف شده‌اند (ومیک، فولتز و کینگ،^{۱۲} ۲۰۱۹). جامعه‌ستیزی، با داشتن ویژگی‌های بارز تکانشگری، هیجانات ناپایدار، پرخاشگری، استفاده از مواد مخدر، هیجان‌طلبی (ماسزا، اوستاسزوسکی، بوچنر و کاکزمارک،^{۱۳} ۲۰۱۹) و نیز شروع زود هنگام رفتارهای جنسی در این افراد گاه منجر مشکلات عدیده‌ای برای این افراد می‌شود (وان ون، وریدسما، وان بویجن، دکر، زوتمن،

1. dependence syndrome

2. De-Sola, Talledo, Rubio & de Fonseca

3. Zivnuska, Carlson, Carlson, Harris & Harris

4. Brailovskaia, Rohmann, Bierhoff, Schillack & Margraf

5. family communication patterns

6. Rollero, Daniele & Tartaglia

7. machiavellianism

8. psychopathy

9. narcissism

10. Womick, Foltz & King

11. Malesza, Ostaszewski, Büchner & Kaczmarek

کنوکنک و مولدر^۱، ۲۰۱۹). شخصیت فریبگر با عنوان علاقه و تمایل به فریبکاری و استثمار به دیگران توصیف شده است و نگاه بدبینانه‌ای به زندگی و روابط بین فردی دارند. خودشیفتگی با یک حس استحقاق و احساس یک وضعیت متمایز نسبت به دیگران مشخص می‌شود (ماسزا، اوستاسزوسکی، بوچنر و کاکزمارک، ۲۰۱۹). بر اساس نتایج یک پژوهش، ویژگی‌های شخصیت تاریک فریبگر، جامعه‌ستیزی و خودشیفتگی نقش مهمی در گرایش به رفتارهای اعتیاد گونه فضای مجازی دارند (لیونز، گیلیس و بریور^۲، ۲۰۱۹). با توجه به آنچه گفته شد تلفن همراه، از پیشرفته‌ترین تکنولوژی‌های نوین ارتباطی است. برخلاف کاربردهای مثبت فضای مجازی، وجود رفتارهای افراطی و عوارض زیان‌آور ناشی از آن به‌ویژه اعتیاد به تلفن همراه در نوجوانان، توجه همگان را به خود جلب کرده است. در این شرایط عدم شناخت کافی نسبت به چگونگی استفاده از آن در کنار جذابیت‌های آن موجب شده که در سال‌های اخیر پدیده‌ای به نام اعتیاد به تلفن همراه به وجود آید. با توجه به این مهم شناخت متغیرهای مهم خانوادگی و شخصیتی تأثیرگذار بر آن می‌تواند تلویحاتی کاربردی را سازمان آموزش و پرورش و مراکز مشاوره و روان‌شناختی در پی داشته باشد. در راستای رسیدن به این هدف مهم، این پژوهش به دنبال پاسخگویی به این سوال بود که آیا الگوهای ارتباطی خانواده و صفات تاریک قادر به تشخیص و طبقه‌بندی دانش‌آموزان به دو گروه با و بدون اعتیاد به تلفن همراه می‌باشند؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر دارای طرح تابع تشخیص دوگروهی بود. پژوهش حاضر توصیفی و از نوع علی-مقایسه‌ای بود. جامعه آماری پژوهش را دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه منطقه ۲ شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ تشکیل دادند که با توجه به آمار ارائه شده از سوی اداره‌ی آموزش و پرورش شهر تهران تعداد آنان ۸۲۰۹۹ نفر بودند. با توجه به محاسبات انجام شده، حجم نمونه از طریق فرمول کوکران به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای از نوع تصادفی ۳۸۲ نفر برآورد شده است. با توجه ریزش احتمالی برخی پرسشنامه‌ها و مخدوش بودن برخی از آن‌ها تعداد حجم نمونه ۴۰۰ نفر در نظر گرفته شد. به این صورت که از بین مناطق ۵ گانه (غرب، شرق، جنوب، شمال و مرکز) یک منطقه به صورت تصادفی انتخاب و از آن منطقه ۴۰ مدرسه دخترانه دوره دوم متوسطه انتخاب و از هر مدرسه یک کلاس و هر کلاس ۱۰ نفر دانش‌آموز به‌طور تصادفی وارد پژوهش شدند. برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش پس از انجام هماهنگی‌های لازم با آموزش و پرورش شهر تهران به کلاس درس دانش‌آموزان دختر مراجعه کرده و از بین آن‌ها به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای از نوع تصادفی افراد نمونه انتخاب شدند. سپس پرسشنامه‌های پژوهش برای پاسخگویی در اختیار این افراد قرار داده شد. در ابتدای پرسشنامه اصول اخلاقی پژوهش نوشته شد و طی آن شرکت آزادانه و داوطلبانه و محرمانه ماندن پاسخ‌ها شرح داده شده بود. این اصول برای آن‌ها خوانده شد و از آن‌ها رضایت شفاهی جهت شرکت در پژوهش دریافت شد. سپس بر اساس دستورالعملی که در بالای پرسشنامه‌ها نوشته شده بود از آن‌ها خواسته شد تمامی سوالات را به‌دقت بخوانند تا حد امکان سوالی را بی‌پاسخ نگذارند. پژوهشگر بر روند اجرای پرسشنامه‌ها نظارت داشت و تمامی پرسشنامه‌ها تکمیل گردیده و هیچ پرسشنامه‌ای بدون پاسخ باقی نماند. از بین ۴۰۰ نفر پرسشنامه تکمیل شده برحسب نمره ۵۰ به بالا در پرسشنامه

1. Van Veen, Wierdsma, Van Boeijen, Dekker, Zoeteman, Koekkoek & Mulder

2. Lyons, Gillies & Brewer

اعتیاد به تلفن همراه دانش‌آموزان دارای اعتیاد به تلفن همراه و دانش‌آموزان عادی شناسایی و گروه‌بندی شدند. به این صورت که تعداد ۳۰ پرسشنامه از بین پرسشنامه‌های گردآوری شده به‌عنوان اعتیاد به تلفن همراه شناسایی شدند. همچنین ۳۰ نفر پرسشنامه که نمره اعتیاد به تلفن همراه آن‌ها پایین‌تر از نمره ۵۰ بود به‌عنوان افراد گروه عادی انتخاب شدند تا گروه‌ها از نظر تعداد هم‌تا و برابر باشند. بعد از گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌های پاسخ‌های دانش‌آموزان با روش‌های آماری مناسب تجزیه و تحلیل گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها در سطح توصیفی از میانگین و انحراف معیار و در سطح استنباطی از تحلیل تابع تشخیصی (تحلیل ممیزی^۱) استفاده شد. ابزار تجزیه و تحلیل داده‌ها نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۴ بود.

ابزار پژوهش

پرسشنامه تجدیدنظر شده الگوهای ارتباطی خانواده^۲ (RFCP) ریچی و فیتزپاتریک^۳ (۱۹۹۰): این پرسشنامه شامل ۲۶ سوال و دو مؤلفه جهت‌گیری گفت‌و شنود با سوالات ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴ و ۱۵؛ جهت‌گیری هم‌نوایی با سوالات ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶ را اندازه‌گیری می‌کند. در این پرسشنامه میزان موافقت یا عدم موافقت پاسخ‌دهنده را که درباره وضعیت ارتباطات خانواده وی هستند در دامنه ۵ درجه‌ای مورد سؤال قرار می‌دهد. نمره ۴ معادل کاملاً موافقم و نمره صفر معادل کاملاً مخالفم است. به این صورت که کاملاً مخالفم صفر نمره، تا حدودی مخالفم ۱ نمره، نظری ندارم ۲ نمره، تا حدودی موافقم ۳ نمره و کاملاً موافقم ۴ نمره تعلق می‌گیرد (نمازی و سهرابی شگفتی، ۱۳۹۷). نمره بیشتر در هر مقیاس به این معناست که آزمودنی در خانواده خود به ترتیب جهت‌گیری گفت‌و شنود یا هم‌نوایی بیشتری را ادراک می‌کند. برای بررسی اعتماد پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضرایب برای گفت‌و شنود ۰/۸۴ و هم‌نوایی ۰/۷۸ به دست آمده است (فرشاد، نجارپوریان و سلم آبادی، ۱۳۹۷). در خارج از کشور ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه بررسی و ضریب اعتبار گفت‌و شنود ۰/۹۱ و هم‌نوایی ۰/۸۴ و همچنین برای بررسی اعتماد پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شده که ضرایب برای گفت‌و شنود ۰/۸۹ و هم‌نوایی ۰/۷۹ گزارش شده است (تروسن و هورستمن^۴، ۲۰۱۷). در یک پژوهش دیگر آلفای کرونباخ برای گفت‌و شنود ۰/۹۴ و هم‌نوایی ۰/۹۰ محاسبه شده است که نشان‌دهنده اعتماد بسیار خوب پرسشنامه است (کرین^۵، ۲۰۱۸). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ کل سوالات ۰/۷۳ به دست آمده است.

پرسشنامه صفات تاریک شخصیت^۶ (DTDD) جانسون و وبستر^۷ (۲۰۱۰): این پرسشنامه شامل ۱۲ سوال است که سه مؤلفه خودشیفته با سوالات ۹، ۱۰، ۱۱ و ۱۲؛ فریبگر با سوالات ۱، ۲، ۳ و ۴ و جامعه‌ستیزی با سوالات ۵، ۶، ۷ و ۸ اندازه‌گیری می‌شوند. نمره‌گذاری پرسشنامه در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای می‌باشد به این صورت که به کاملاً موافقم ۷ نمره، کمی موافقم ۶ نمره، موافقم ۵

1. discriminant function

2. Revised Family Communication Patterns (RFCP)

3. Ritchie & Fitzpatrick

4. Thorson & Horstman

5. Crean

6. The Dark Triad Dirty Dozen (DTDD)

7. Jonason & Webster

نمره، بی تفاوت ۴ نمره، مخالفم ۳ نمره، کمی مخالفم ۲ نمره و کاملاً مخالفم ۱ نمره تعلق می‌گیرد. در داخل ایران برای بررسی اعتماد پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضرایب برای خودشیفتگی ۰/۷۰، فریگر ۰/۶۹ و جامعه‌سنجی ۰/۷۲ به دست آمده است (میرزائی جاهد و صابر، ۱۳۹۸). اعتبار سازه با استفاده از همبستگی گویه‌ها با نمره کل بررسی شده است که ضریب همبستگی پیرسون بین گویه‌ها و نمره کل در دامنه ۰/۴۲ تا ۰/۵۵ و معنادار در سطح ۰/۰۱ به دست آمده است (یوسفی و پیری، ۱۳۹۵). همچنین سازنده پرسشنامه اعتبار پرسشنامه را با آلفای کرونباخ بررسی کرده است و ضرایب در دامنه بین ۰/۶۵ تا ۰/۸۰ محاسبه شده است (جانسون و وبستر، ۲۰۱۰). در یک پژوهش دیگر اعتبار پرسشنامه با آلفای کرونباخ محاسبه و ضرایب برای خودشیفتگی ۰/۸۲، فریگر ۰/۸۶ و جامعه‌سنجی ۰/۷۹ ذکر شده است (آپل، سلتر و اولیور، ۲۰۱۹). همچنین در یک پژوهش دیگر آلفای کرونباخ برای خودشیفتگی ۰/۸۳، فریگر ۰/۷۸ و جامعه‌سنجی ۰/۸۱ گزارش شده است (سیجتسما، گارافالو، جانسن و کلیمسترا، ۲۰۱۹). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ کل سوالات ۰/۸۲ به دست آمده است.

پرسشنامه اعتیاد به تلفن همراه^۳ (MPAQ) سواری (۱۳۹۳): پرسشنامه اعتیاد به تلفن همراه توسط سواری (۱۳۹۳) تهیه شده است. این پرسشنامه شامل ۱۳ سوال است که سه خرده مقیاس خلاقیت زدایی با سوالات ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶ و ۷؛ میل‌گرایی با سوالات ۸، ۹ و ۱۰؛ احساس تنهایی با سوالات ۱۱، ۱۲ و ۱۳ را اندازه‌گیری می‌کند. سوالات پرسشنامه به صورت لیکرت ۵ درجه‌ای صورت می‌گیرد به این صورت که به گزینه خیلی زیاد ۵ نمره، زیاد ۴ نمره، متوسط ۳ نمره، کم ۲ نمره و خیلی کم ۱ نمره تعلق می‌گیرد. سازنده پرسشنامه برای بررسی قابلیت اعتماد از آلفای کرونباخ استفاده کرده است که ضرایب برای کل پرسشنامه ۰/۸۷ و برای خرده مقیاس‌های آن شامل خلاقیت زدایی ۰/۷۸، میل‌گرایی ۰/۷۶ و احساس تنهایی ۰/۸۴ به دست آورده است. اعتبار پرسشنامه از طریق تحلیل عاملی تأییدی صورت گرفته است که مورد تأیید قرار گرفته است. ساختار عاملی تأییدی نیز، مدل سه عاملی پیشنهادی پرسشنامه یادشده را تأیید کرده است (سواری، ۱۳۹۳). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ کل سوالات ۰/۸۴ به دست آمده است.

1. Appel, Slater & Oliver

2. Sijtsema, Garofalo, Jansen & Klimstra

3. Mobile Phone Addiction Questionnaire (MPAQ)

یافته‌ها

جدول ۱. یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در دو گروه دانش‌آموزان با و بدون اعتیاد به تلفن همراه

متغیرهای پژوهش	گروه معتاد به تلفن همراه		گروه عادی		نرمال بودن	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	آماره آزمون Z	سطح معناداری
جهت‌گیری گفت‌و شنود	۱۷/۴۳	۳/۸۹	۱۵/۷۳	۱/۸۶	۰/۳۵۱	۰/۱۷۲
جهت‌گیری هم‌نوایی	۱۶/۴۳	۲/۳۳	۱۴/۴۰	۱/۲۲	۰/۳۳۰	۰/۱۷۷
شخصیت خودشیفته	۱۶/۲۷	۲/۶۵	۱۴/۶۷	۱/۶۰	۰/۳۷۱	۰/۱۶۱
شخصیت فریبگر	۱۶/۱۳	۲/۰۸	۱۷/۹۰	۳/۹۴	۰/۶۶۲	۰/۶۱۰
شخصیت جامعه‌ستیز	۱۶/۷۰	۱/۲۹	۱۱/۵۰	۱/۸۵	۰/۹۶۵	۰/۱۵۵

جدول ۱- یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در دو گروه دانش‌آموزان با و بدون اعتیاد به تلفن همراه را نشان می‌دهد. آزمون کلموگروف اسمیرنوف تک نمونه‌ای همان‌گونه که مشاهده می‌شود توزیع نمرات متغیرهای پژوهش با ۹۵ درصد اطمینان طبیعی است. از آنجایی سطوح معناداری آماره‌های نرمال بودن بزرگ‌تر از ۰/۰۵ هستند ($P > ۰/۰۵$)، لذا توزیع نمرات دارای توزیع نرمال است. برای انجام تحلیل تابع تشخیصی، پیش‌فرض هم‌چند خطی آزمون ام‌باکس انجام شد که نتایج آن امکان استفاده از این روش را تأیید کرد ($\text{sig} = ۰/۰۸۹$ ؛ $M \text{ Boxes} = ۳۱/۷۵۲$).

جدول ۲. نتایج آزمون برابری میانگین‌ها

متغیرهای پیش‌بین	لامبدای ویلکز	آماره F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	معناداری
جهت‌گیری گفت‌و شنود	۰/۹۲۶*	۴/۶۶۳	۱	۵۸	۰/۰۳۵
جهت‌گیری هم‌نوایی	۰/۷۶۴*	۱۷/۶۳۴	۱	۵۸	۰/۰۰۱
شخصیت خودشیفته	۰/۸۷۹*	۷/۹۹۶	۱	۵۸	۰/۰۰۶
شخصیت فریبگر	۰/۹۲۵*	۴/۷۱۳	۱	۵۸	۰/۰۳۴
شخصیت جامعه‌ستیز	۰/۲۶۴*	۱۵۹/۱۶۶	۱	۵۸	۰/۰۰۱

* مقادیر آماره F در سطح $P < ۰/۰۱$ معنی‌دار هستند.

در جدول ۲ نتایج آزمون برابری میانگین‌ها ارائه شده است که نتایج بیان‌کننده تفاوت بین میانگین دو گروه در متغیرهای الگوهای ارتباطی خانواده و صفات تاریک شخصیت بود.

جدول ۳. خلاصه نتایج تابع‌های تشخیصی

شماره	شاخص
۱	تابع
۳/۷۹۹	مقدار ویژه
۰/۸۹۰	همبستگی کانونی
۰/۷۹۱	مجذور همبستگی کانونی (ضریب تعیین)
۰/۲۰۸	لامبدای ویلکز
۸۷/۰۵۰	خی دو
۵	درجه آزادی
۰/۰۰۱	معناداری

نتایج جدول ۳- حاصل از تحلیل تابع تشخیصی و بررسی تابع‌های متعارف^۱ نشان داد که با توجه به مقدار ویژه^۲ و همبستگی کانونی به دست آمده، می‌توان گفت که تابع تشخیص از قدرت تمیز خوبی برای تمایز دو گروه دانش‌آموزان با و بدون اعتیاد به تلفن همراه بهره‌مند است و ۷۹/۱٪ درصد از واریانس تفاوت دو گروه ناشی از متغیرهای پیش‌بین است. همچنین با توجه به مقدار لامبدای ویلکز، درجه آزادی تابع و معناداری آن، نتایج بیان‌کننده معناداری تابع تشخیص است.

جدول ۴. ماتریس ضرایب استاندارد و ساختاری متغیرهای پژوهش

متغیرهای پیش‌بین	ضرایب ساختار	ضرایب استاندارد
جهت‌گیری گفت‌و شنود	۰/۸۵۰	۰/۲۴۶
جهت‌گیری هم‌نوایی	۰/۳۸۵	۰/۳۷۰
شخصیت خودشیفته	۰/۳۹۰	۰/۱۶۸
شخصیت فریبگر	۰/۳۴۶	۰/۱۶۰
شخصیت جامعه‌ستیز	۰/۴۴۵	۰/۹۴۵

ضرایب استاندارد و ساختاری متغیرهای پژوهش در جدول ۴- ارائه شده است. متغیرهای با ضرایب ساختاری ۰/۳ و بالاتر، نسبت به سایر پیش‌بین‌ها در تعیین بعد ایجاد شده توسط تابع تشخیص، اهمیت توجه برانگیزی دارند. در جدول ۵ نتایج حاصل از طبقه‌بندی گروه‌ها توسط تابع تشخیص آمده است.

جدول ۵. فراوانی و درصد نتایج طبقه‌بندی در گروه‌های عادی و اعتیاد به تلفن همراه

گروه‌بندی	عضویت گروهی پیش‌بینی شده	
	معتاد به تلفن همراه	گروه عادی
طبقه‌بندی اصلی	۲۹ (۹۶/۷ درصد)	۱ (۳/۳ درصد)
گروه عادی	۲ (۶/۷ درصد)	۲۸ (۹۳/۳ درصد)

1. canonical functions

2. eigenvalue

بر اساس جدول ۵ می‌توان گفت که تابع تشخیصی حاضر در پیش‌بینی ۹۶/۲۹ درصد از دانش‌آموزان دارای اعتیاد به تلفن همراه و ۹۳/۳ درصد از دانش‌آموزان بدون اعتیاد به تلفن همراه به درستی عمل کرده است. در کل تحلیل تابع تشخیص برای ۹۰/۱ درصد موارد پیش‌بینی اعتیاد به تلفن همراه موفقیت‌آمیزی داشته است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش ممیزی الگوهای ارتباطی خانواده و صفات تاریک شخصیت در تشخیص دانش‌آموزان دارای اعتیاد به تلفن همراه بود. نتایج تحلیل ممیزی نشان داد که با کمک الگوهای ارتباطی خانواده و صفات تاریک شخصیت می‌توان اعتیاد به تلفن همراه را پیش‌بینی کرد. تحلیل ممیزی توانست با ۹۵ درصد پیش‌بینی صحیح دانش‌آموزان دختر را به دو گروه با و بدون اعتیاد به تلفن همراه طبقه‌بندی نماید. پژوهشی که نتیجه مطالعه حاضر را نشان داده باشد یافت نشد، اما این پژوهش می‌تواند در راستای نتایج تحقیقات رولرو، دانیله و تارتاگلیا (۲۰۱۹) می‌باشد و همسویی دارد. در تبیین نقش تشخیص‌دهنده الگوهای ارتباطی خانواده بر اعتیاد به تلفن همراه می‌توان گفت که خانواده‌های با گفت‌و شنود بالا، محیطی را برای اعضای خود فراهم می‌کنند که در آن، افراد می‌توانند بدون هیچ‌گونه محدودیتی، به بیان افکار، نظرات و احساسات خود در یک فضای کاملاً آزاد بپردازند؛ همچنین شرکت و همکاری اعضای به‌منظور تصمیم‌گیری بر سر موضوعات مختلف، از درجه بالایی برخوردار است. لذا منطقی است که وقتی در کانون خانواده شرکت و همکاری همه اعضای خانواده به‌منظور تصمیم‌گیری بر موضوعات مختلف از میزان بالایی برخوردار می‌باشد فرزندان در این خانواده‌ها رشد سازگارانه تری داشته باشند و مشکلات رفتاری مانند اعتیاد به تلفن همراه کمتری را تجربه کنند. از طرفی دیگر در تبیین نقش تشخیص‌دهنده جهت‌گیری همناوی بر اعتیاد به تلفن همراه می‌توان گفت که جهت‌گیری همناوی بدین معناست که ارتباطات خانواده بر همسان بودن نگرش‌ها، عقاید، و اجتناب از تعارض و وابستگی اعضای خانواده با یکدیگر تأکید دارد و عدم پذیرش استقلال‌طلبی نوجوانان را در پی دارد. اختلاف‌نظر و تعارض با والدین می‌تواند مشکلات روان‌شناختی را به فرد تحمیل کند و موجبات پدیدآیی مشکلات رفتاری مانند اعتیاد به تلفن همراه برای فرد و رفتارهای ناسازگارانه از جانب نوجوان شود. در تبیین نقش تشخیص‌دهنده صفات تاریک شخصیت در اعتیاد به تلفن همراه در دانش‌آموزان می‌توان گفت که با وجود ریشه‌های متفاوت تشکیل‌دهنده مثلث تاریک شخصیت (فریب‌گری، جامعه‌ستیزی و خودشیفتگی) در چند ویژگی مشترک هستند. هر سه شخصیت درجاتی از منش اجتماعی بدخواهانه همراه با گرایش‌های رفتاری برای ارتقای خود، سردی عاطفی، چندرویی و پرخاشگری دارند (پائولهوس و ویلیامز، ۲۰۰۲؛ به نقل از محمدزاده و عاشوری، ۱۳۹۷). صفات تاریک شخصیت، به‌عنوان تمایل به رفتارهای فریبکارانه، استثمار دیگران و اعمال کنترل بر دیگران (ماکیاولیسم)، احساس محق بودن، کسب قدرت، دوست داشتن در مرکز توجه و احساس برتری نسبت به دیگران (خودشیفتگی) و عدم وجود همدلی، پرخاشگری و تکانشی بودن (جامعه‌ستیزی و ضداجتماعی بودن) تعریف شده‌اند (پچرو، جاناسون، راپوسو و ماروکو، ۲۰۱۹). صفات تاریک شخصیت با توجه به فعال شدن رفتارهای فریبکارانه، احساس دوست داشتن در مرکز توجه و تکانشی بودن باعث می‌شود که افراد گرایش به رفتارهای

1. Paulhus & Williams

2. Pechorro, Jonason, Raposo & Maroco

اعتیاد گونه داشته باشند و در استفاده بسیاری از امکانات شان زیاده‌روی کنند. لذا منطقی است که صفات تاریک شخصیت نقش تشخیص‌دهنده در اعتیاد به تلفن همراه داشته باشد. از آنجاکه پژوهش حاضر در میان دانش‌آموزان شهر تهران صورت گرفته به دلیل نقش احتمالی عوامل زمینه‌ای، در خصوص تعمیم نتایج بایستی با احتیاط عمل شود. ناتوانی در کنترل شرایط مکانی یکسان برای تکمیل پرسشنامه‌ها توسط آزمودنی‌ها یکی از محدودیت‌های موجود در این پژوهش بود. حجم نمونه تحقیق محدود به دانش‌آموزان دختر شهر تهران بوده است، برای رفع این محدودیت پژوهش‌های مشابه در مورد پسران و دختران به‌طور هم‌زمان و در سایر شهرها و فرهنگ‌های دیگر نیز اجرا شود. در پژوهش‌های آینده از طرح‌های ترکیبی (کیفی و کمی)، حجم نمونه بالاتر و روش‌های پیچیده‌تر آماری که امکان تحلیل عمیق‌تر و نتیجه‌گیری بهتر را فراهم می‌کنند، استفاده شود. با توجه به پیامدهای اعتیاد به تلفن همراه، از جمله تغییر دادن سبک زندگی، به‌منظور صرف زمان بیشتر در اینترنت و تلفن همراه، بی‌توجهی به سلامت خود، اجتناب از فعالیت‌های مهم زندگی، کاهش روابط اجتماعی و بروز مشکلات خانوادگی، مشکلات مالی ناشی از هزینه‌های بهره بردن از اینترنت و خرید آن و نظر به اهمیت الگوهای ارتباطی خانواده و صفات تاریک شخصیت در سلامت روان و جسمی دانش‌آموزان به‌عنوان قشر مولد جامعه لازم است تا به پدیده اعتیاد به تلفن همراه توجه بیشتری از سوی مسئولین به‌ویژه متصدیان آموزش و پرورش و مراکز مشاوره تحصیلی شود. بر اساس یافته‌های حاصل از این پژوهش می‌توان گفت اعتیاد به تلفن همراه در دانش‌آموزان شیوع زیادی پیدا کرده است و برای پیشگیری از خطرات و عوارض آن به متصدیان آموزش و پرورش و مراکز مشاوره در مدارس پیشنهاد می‌شود به الگوهای ارتباطی خانواده و صفات تاریک شخصیت دانش‌آموزان توجه بیشتری کنند تا از خطرات اعتیاد به تلفن همراه کاسته شود. برای جلوگیری از شیوع اعتیاد به تلفن همراه و پیشگیری از افزایش فراوانی اعتیاد به تلفن همراه، توسط سیاست‌گذاران کلان کشور اقداماتی انجام گیرد، نظیر آموزش نحوه صحیح از اینترنت و تلفن همراه در مدارس (مانند تهیه و تنظیم بروشورهای آموزشی، برگزاری کارگاه‌های روان‌شناختی و کارگاه‌های آگاه‌سازی دانش‌آموزان) و رسانه‌ها (به‌طور مثال پخش منظم میان برنامه‌هایی در زمینه خطرات و پیامدهای منفی جسمی و روانی اعتیاد به تلفن همراه و اطلاع‌رسانی در این زمینه جهت افزایش سطح آگاهی دانش‌آموزان در جهت نظارت و مدیریت استفاده از اینترنت)، همچنین برگزاری اردوهای تفریحی، علمی و آموزشی برای دانش‌آموزان و پر کردن اوقات فراغت و برطرف نمودن خلاءهای زمانی به‌منظور کاهش زمان اختصاص داده‌شده به اینترنت از سوی دانش‌آموزان، آموزش روش‌های مدیریت زمان به آن‌ها در زمینه فعالیت‌های روزانه جهت نظم‌بخشی و نظم‌دهی به مسئولیت‌ها و عملکردهای روزانه و محدود نمودن اعتیاد به تلفن همراه از سوی آن‌ها را پیشنهاد می‌شود.

منابع

- سواری، کریم. (۱۳۹۳). ساخت و اعتباریابی پرسشنامه اعتیاد به تلفن همراه. *فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی*، ۱۵ (۵)، ۱۴۲-۱۲۵.
- فرشاد، محمدرضا؛ نجارپوریان، سمانه؛ و سلم آبادی، مجتبی. (۱۳۹۷). پیش‌بینی کارکرد خانواده بر مبنای الگوهای ارتباطی و حمایت اجتماعی ادراک شده در دانشجویان متاهل پرستاری دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان. *روان پرستاری*، ۶ (۱)، ۲۵-۱۹.
- محمدزاده، علی؛ و عاشوری، احمد. (۱۳۹۷). مقایسه همبسته‌های شخصیتی صفات ماکیاویلیایی، خودشیفتگی و ضداجتماعی (مثلث تاریک شخصیتی) در الگوی سه‌عاملی. *مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران*، ۲۴ (۱)، ۴۴-۵۵.
- میرزائی جاهد، عاطفه؛ و صابر، هایده. (۱۳۹۸). پیش‌بینی دلزدگی زناشویی زنان بر مبنای گرایش به شخصیت تاریک در همسران و نگرش جنسی آن‌ها. *فصلنامه علمی و پژوهشی روانشناسی کاربردی*، ۱۳ (۳)، ۳۱-۴۸.
- نمازی، فرحناز؛ و سهرابی شگفتی، نادره. (۱۳۹۷). نقش واسطه‌گری سازگاری اجتماعی در بین الگوهای خانواده و سلامت روان نوجوانان. *مجله مطالعات روانشناسی تربیتی*، ۱۵ (۲۹)، ۲۳۷-۲۵۶.
- یوسفی، رحیم؛ پیری، فائزه. (۱۳۹۵). ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی پرسشنامه دوجین کثیف. *مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران*، ۲۲ (۱)، ۶۷-۷۶.
- Appel, M., Slater, M. D., & Oliver, M. B. (2019). Repelled by virtue? The dark triad and eudaimonic narratives. *Media Psychology*, 22 (5), 769-794.
  - Brailovskaia, J., Rohmann, E., Bierhoff, H. W., Schillack, H., & Margraf, J. (2019). The relationship between daily stress, social support and Facebook Addiction Disorder. *Psychiatry research*, 276, 167-174.
  - Crean, M. (2018). The Influences of Political Socialization on Young Adults' Ability to Identify Fake News. *Advertising, Public Relations & Media Design Undergraduate Honors Theses*.
  - De-Sola, J., Talledo, H., Rubio, G., & de Fonseca, F. R. (2017). Development of a mobile phone addiction craving scale and its validation in a Spanish adult population. *Frontiers in psychiatry*, 8, 90.
  - Jonason, P. K., & Webster, G. D. (2010). The dirty dozen: A concise measure of the dark triad. *Psychological assessment*, 22 (2), 420.
  - Lyons, M., Gillies, N., & Brewer, G. (2019). Dark Triad traits, Facebook intensity, and intrasexual competition. *Personality and Individual Differences*, 141, 157-159.
  - Malesza, M., Ostaszewski, P., Büchner, S., & Kaczmarek, M. C. (2019). The adaptation of the Short Dark Triad personality measure—psychometric properties of a German sample. *Current Psychology*, 38(3), 855-864.
  - Pechorro, P., Jonason, P. K., Raposo, V., & Maroco, J. (2019). Dirty dozen: A concise measure of dark triad traits among at-risk youths. *Current Psychology*, 1-10.

- Ritchie, L. D., & Fitzpatrick, M. A. (1990). Family communication patterns: Measuring intrapersonal perceptions of interpersonal relationships. *Communication Research*, 17(4), 523-544.
- Rollero, C., Daniele, A., & Tartaglia, S. (2019). Do men post and women view? The role of gender, personality and emotions in online social activity. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 13 (1).
- Sijtsema, J. J., Garofalo, C., Jansen, K., & Klimstra, T. A. (2019). Disengaging from Evil: Longitudinal Associations Between the Dark Triad, Moral Disengagement, and Antisocial Behavior in Adolescence. *Journal of abnormal child psychology*, 1-15.
- Thorson, A. R., & Horstman, H. K. (2017). Family Communication Patterns and Emerging Adult Consumer Outcomes: Revisiting the Consumer Socialization Model. *Western Journal of Communication*, 81(4), 483-506.
- Van Veen, M., Wierdsma, A. I., van Boeijen, C., Dekker, J., Zoeteman, J., Koekkoek, B., & Mulder, C. L. (2019). Suicide risk, personality disorder and hospital admission after assessment by psychiatric emergency services. *BMC psychiatry*, 19 (1), 157.
- Womick, J., Foltz, R. M., & King, L. A. (2019). "Releasing the beast within"? Authenticity, well-being, and the Dark Tetrad. *Personality and Individual Differences*, 137, 115-125.
- Zivnuska, S., Carlson, J. R., Carlson, D. S., Harris, R. B., & Harris, K. J. (2019). Social media addiction and social media reactions: The implications for job performance. *The Journal of social psychology*, 1-15.

The discriminational role family communication patterns and dark triad personality in mobile phone addiction of students

Abstract

The purpose of this study was to discriminational role family communication patterns and dark triad personality in mobile phone addiction. The research design was a two-group diagnostic function. The statistical population consists of all the female students of high school Tehran city in year academic 2018-2019. For that 30 female students with mobile phone addiction and without 30 mobile phone addiction were picked through convenience sampling and Revised Family Communication Patterns of Ritchie & Fitzpatrick (1990), Dark Triad Dirty Dozen of Jonson & Webster (2010) and Mobile Phone Addiction Questionnaire of Savari (2014) were administered to them and were analyzed using discriminant analysis. The results of the discriminant analysis showed that family communication patterns and dark triad personality female students can help to prediction mobile phone addiction. The function discriminant analysis assigned 90/1 percent of the female students with and without of mobile phone addiction. The findings clarified the importance of these variables in distinguishing female students with and without mobile phone addiction; hence these factors can be used in prevention of mobile phone addiction by counselors and psychologists.

Keyword: family communication patterns, dark triad personality, mobile phone addiction.